

# az igénytelen-ségről

Mentegetőzve idézem a sorokat, hisz számomra illetéktelen magánlevélből valók, ám minthogy címzettje közzétette az Es-ben, innen bátorodom kölcsönkérni: „azok a magyar filmek, amelyeket kétkedve vagy üdvözölve fogadtak, azok a filmek, amelyek önálló irányzatként törtek a világ filmművészetébe, a magyar nézőket kikergették a moziból”. Bármilyen furcsa paradoxon, így van rendjén. A művészetnek azon produktumai, melyek félfejjel, testhosszal vagy akár hüvelykujnyira előbb járnak a közlés és közönségigény jelen léptékénél, rendszerint ritkán találkoznak az ezerfejú Cézár konzervatív természetű véleményező-kedvével.

Ebben sem új, valójában a művészetek egyik rendeltetése fogalmazódik: kitapadni a jövő generációinak egyelőre ismeretlen ízlés-vadonját, a legjárhatóbb reményekkel bízható ösvényeket. Meggyőződése, Jancsó Miklós filmjei évtizedek múltán éppoly megállapodott kedélyű publikummal találkozhatnak, miként ma is többen váltanának jegyet az olasz neorealizmus korában unalmasnak titulált filmjeire. Feltételes módot kell használni, hiszen a moziban erre általában ritkán adódik lehetőség. Egyszerűen azért, mert a filmek felhasználási üteme gyorsabb, hamar „lefutnak”: napokig játsszák, esetleg hónapok múltán prolongálják. Aztán méltóságteljesen bevonulnak az archívumokba, ahonnan időnként szűk szakmai vitákra, gyér számú filmmúzeumokba vagy, Szegeden például, rapszódikus ritmussal, az Art Kino vetítésekre előcsalogatják — persze a széles nézőtábor kevés beavatottja számára.

Ezek után a kérdésem: miért? Ha sántít is a hasonlat, mégis megkockázatom: mennyiben takcsálják kisebbre a filmszínházak Eisenstein, Resnais, Tati, De Sica vagy mások — korántsem azonos meszséségből ideköszönő — művészetét, mint a koncerttermek például Bach, Monteverdi, Beethoven, vagy C. Franck századokkal, hosszú évtizedekkel is dacoló muzsikáját. A kérdés persze sokkal bonyolultabb. Mások a zenei halláspaszthalatok és mások a filmhagyományok. Csupán egyetlen alapvető ellenér: történetileg a muzsika évezredes tradícióival nehezebben hozható közös nevezőre, a másfajta orientáltságot, tájékozódási érzékenységet kívánó — egyáltalán heterogénabb közönségre hagyatkozó — film évszázados jelenléte. Nem célozhatja meg ma már a széles körű publikum érdeklődését mondjuk a né-

mafilm, sőt azok az alkotások sem, melyek a modern filmteltechnikával még hadilábon álltak. Ezért tovább szűkítendő a kör, de változatlanul irritál a kérdés: vajon miért sovány-időszakosak a korszerű eszközökkel készült, kiemelkedő alkotások már egy-két esztendő múltán is a moziplakátokon?

Nemzedékek mennek, generációk váltják egymást, s a mai húszévesek például mit sem tudnak az új hullám vagy akár a neorealizmus stílustudó, irányzatremtő filmjeiről. (Aztán lehangoló látvány volt tavaly a Szabadság Moziban ásitó terem, mennyire közömbös maradtak az egyetemisták a nekik hirdetett Pudovkin-film, a Szentpétervén vőnapjai iránt.) Nagyon a választék, ütemesebb a termelés. Szerke a világon számtalan stúdió ontja a filmeket, belőlük mi is kapunk módjával, illetékesek vitatható szelektálása után, amolyan kaleidoszkóp-félet a pillanatnyi piacokról — mindenestre eleget ahhoz, hogy az újak, frissek megőrizték monopolhelyzetüket a régebbiektől, nagyobbakkal szemben. És ez a szünetelen választék, ha olykor-olykor silányabb árukat is mutogat, igénytelenségre hangolja a moziközönséget. Persze nem pusztán a kínálat-kereslet mérlegnyelvéből fakad az emberek igénytelensége.

Ab esse, ad posse — a valóságból a lehetőségre, mondja józanul a latin, s a közönség filmi tájékozódásának szeizmográfiáját, annak esetleges alakulását vizsgálva, a jelen állapotot kell figyelni. Az idevonatkozó népművelési felület, s az iskolai filmművészeti oktatás jelenlegi elégtelenségéből. Valahol itt keresendők az ellentmondás gyökerei — tegyük hozzá: az indokoltnál is élesebb ellentmondásról, véleménykülönbségről van szó —, melyek a különböző feszítvölökon kiosztott filmdíjak odaítélési mértékét erősen elhatárolják a közönség értéktételeitől. Alapvetően elfogadott, általános mértékegysége, objektív értékrendje nem lévén művészeti alkotásoknak — ez a választófal természetesen egybeült is megtalálható. Más aspektusból figyeli ugyanazt a szakember és a dilettáns, a tájékozott és a tájékozatlan. Am az a fajta igénytelenség, hogy általában a filmre, mint művészeti produkcióra, csak szórákzásból ül be a közönség, egész ritkán műkedvelésből, leginkább a mozibank divatos. A silány divatot lenne érdemes tisztogatni, formálgatni, amire a kulturális élet munkásainak, a népművelés megfelelő asztalai mellől, érdemes odafigyelni.

Nikolényi István

# Szegediek Odesszában

A városi pártbizottság szervezésében nemrégiben harminctagú csoport látogatott Szegedről Odesszába, a szovjet testvérvárosba. Az ipari üzemek, közlekedési vállalatok, a tervező intézet állami, párt-, szakszervezeti és KISZ-vezetőiből álló csoportot Csádon Gyula, a pártbizottság ipari osztályának munkatársa vezette. Ot kértük meg, hogy számoljon be olvasóinknak utazásukról, élményeiről.

Az indulás előre nem látható bonyodalommal járt: augusztus 22-én reggel Budapesten tudták meg, hogy a csehszlovákiai események miatt nem indulhat el repülőgépük Kijev felé, vonattal kell menniük. A csopi határállomáson hazafelé tartó lengyel, NDK-beli, bolgár turisták népes csoportjaival találkoztak össze, az indulásig azonban a szovjet határszervek rendkívül gyors és készséges közreműködésével mindenkinél jutott hely a vonaton.

Az utazás első állomása Kijev volt. Két nap alatt megismerkedtek a várossal,

nevezetességeivel, múltjának évszázados emlékeivel, majd továbbindultak Odesszába. Az első odesszai nap üzemlátogatásokkal telt el. Kisebb csoportokban — mondhatni, ki-ki szakmája szerint — mentek vendégségbe különböző üzemekbe, intézményekbe. A találkozások eredménye a sok-sok szakmai tapasztalat mellett még az is, hogy több helyen elhatározták: ezentúl minden évben csereüdvözlésre küldenek egymáshoz gyerekeket.

Egy teljes nap jutott arra is, hogy megismerkedjenek az Odesszától mintegy 140 kilométerre fekvő Ukrajna-kolhoz munkájával, mely 6500 hektáron gazdálkodik. Voltak a kolhoz hatalmas szőlőskertjében, ahol hamburgi muskotályt termesztene, az egyik géppálmáson, azután a kolhoz székhelyén, ahol bemutatták nekik a nemrég elkészült saját, 16 tantermes általános iskolájukat. S milyen kicsi a világ: a kolhoz elnöke 1945-ben nemcsak a magyarországi harcokban, hanem Szeged felszabadításában is részt vett...

Odesszai tartózkodásuk utolsó napján voltak a világtovábbintézetben, melynek vezetői felajánlották, hogy a budapesti szemészeti klinika után a szegedivel is szívesen felvennék a tudományos és baráti kapcsolatokat. Délután a városi pártbizottságon fogadta a csoportot N. Nyeizvesztij, az Odessza városi pártbizottság első titkára. A tiszteletükre rendezett vacsorán nemcsak a pártbizottság vezetői és munkatársai voltak jelen, hanem minden olyan odesszai üzem képviselője is, akiknél a szegediek jártak. A beszélgetésben sok szó esett Odessza életéről, fejlődéséről, a két város mindjobban mélyülő testvéri barátságáról.

Amikor augusztus 29-én a csoport — most már Kijevtől Budapestig repülőgéppel utazva — hazaért, tagjai bátran elmondhatták, hogy utazásuk elérte célját: az ő közreműködésükkel is terebélyesedett Odessza és Szeged barátsága.

F. K.

# Drágább a gomb, mint az öltöny? A Patyolat épülő üzeméről

Helyesen határozta meg az évekkel ezelőtt az illetékesek, hogy Szegeden egy új vegytisztító és mosó üzemet kell felépíteni, mivel a jelenlegi Patyolat Vállalat telepe nem felel meg a követelményeknek.

Az elhatározást tett követte, s ha volt is huzavona, 1966 nyarán elkezdtek építeni a modern és minden követelménynek megfelelő telephelyet a külső-nyugati iparkörzetben. Az új termelői árakat figyelembevéve körülbelül 52 millió forintba kerül az építmény s berendezése.

Az üzem épülete igen szép, sőt mondhatni azt is, hogy reprezentatív. Megállná helyét a belvárosban is, pláne a nagykörúton belüli földszintes házak helyett. Finom és drága klinkertéglával burkolták. Ezen egyesek vitatkoztak, hogy minek. Azt hiszem, azoknak van igazuk, akik ilyenre tervezték. Soha nem lesz gond az épület külsejével, nem kell öt-tíz évenként állványozni és vakolni.

A gépi felszerelés is modern lesz. Zömmel külföldi masinákat szerelnek majd fel az új üzemben, amelyek megfelelnek a jelenleg ismert legjobb színvonalnak. Kár, hogy a Patyolat Vállalat vezető beosztású műszaki szakembere nem tud közelebbi a maholnap üzembe helyező gépekről, azok teljesítményéről és így tovább. Vagy nem mer nyilatkozni?

Régóta, s úgy látszik már

örökös problémánk, hogy egy-egy létesítményt oly hosszú ideig építgetünk, mint a Luca székét. Nem ritkaság, hogy az induláskor még modernnek számító objektum elavulttá válik, mire elkészül. Talán a Patyolatnál nem történik ilyesmi, de ennek csupán az a magyarázata, hogy a mosó- és tisztító gépek egyelőre daczolnak a technika rohamos fejlődésével.

A lassúság egyik oka a kivitelezés összehangoltságának hiányában van. A jobb összehangot pedig a beruházási piacon még ma is uralkodó ellentmondás akadályozza. A kereslet ugyanis messze felülmúlja a kínálatot. Tavaly nyáron is látam ezt az építkezést, s az idei nyáron is. Az eltelt esztendő során alig haladtak valamit az ott dolgozó emberek, vállalatok. Akkor azt mondták, hogy vasszerkezeti anyagok hiánya miatt állnak, s álltak egész télen át, pedig belől lehetett volna dolgozni.

Az elmúlt időszakban „rákapcsoltak” az építőipar dolgozóit, s körülbelül 90 százalékban készen is állnak az építmenyvel. Kívül, s belől megfelelő munkát végeztek. Most még hiányoznak az üzemeltetéshez feltétlenül szükséges berendezések. De ennél sokkal nagyobb gondok is adódnak, sőt egészen érthetetlen árproblémák tornyosultak.

Egy mosoda kazán nélkül, melegvíz és gőz nélkül elképzelhetetlen. A városi tanács beruházási vállalatának igazgatója azt mondja, hogy amikor átvették az építkezés irányítását, akkor a Láng Gépgyártól rendelték meg a szükséges két kazánt. A gyár felajánlott szállítási határideje azonban nem felelt meg a kívánalmaknak. Ezért a felesleges szervhez fordultak segítségért. Új határidőt állapítottak meg a Láng Gépgyár számára. A generálkivitelező, a Csongrád megyei Építőipari Vállalat ezután tárgyalta a kazánok szerelését illetően, s a végső határidő 1968 december közepe lett.

Lehet, hogy sikerül erre az időre a kazánokat beépíteni, de más viták is adódnak. Ha készen lesznek a kazánokkal és azok üzemképesnek bizonyulnak, csak azután lehet értesíteni

a német szakembereket, hogy jöhetnek a technológiai gépsor szerelését elvégezni. Az is legalább két hónapot vesz majd igénybe. Summa summarum, ebből a mosodából legfeljebb a jövő év közepére lesz valami.

Azt mondják, hogy nincsen rózsza tövis nélkül, de ügyeljenek a kazánok, vagy égőrozsa sincsen tövis nélkül. S ez lenne a legérthetlenebb valami. Tessék pontosan figyelni a számokat: a két darab kazán beszerelve, kompletten, az árat fölkeresítve 1,7 millió forintba kerül. Gözt is előállító kazánokról van szó! A beruházó olyan égőfejeket rendelt a kazánokhoz, amelyek olajjal és földgázzal is működnek. Ezeknek az égőfejeknek az ára, a teljes műszerezettség figyelembevéve körülbelül 6 millió forint.

Szegeden már több üzem áttért a gáztüzelésre, s alakították kazánjaikat, de nem fizettek két darab égőfejért hat milliót. Ha ilyen sokba kerülne ez a műszerezet berendezés, akkor eleve gátat szabnánk annak, hogy a szénfűtésről áttérjenek a földgázra. Valami nem stimmel ebben az összegben, még akkor sem, ha Ausztriából hozzák be és magas vámtarifát szabnak. Így valóban szinte többbe kerül a gomb, mint az öltöny. A Beruházási Vállalat vezetői sem értik miért számítanak ekkora összeget, s most reklamálnak, vizsgálatot kérnek és méltányosabb ármegállapítást. Jogosan!

G. I.

Akác László

# A ketrec

Nem kimozdíthatatlan vasrácsok, csak fehérre meszelt iskolafalak — diákkialtások jókedvű visszhangzói — tartják fogva a vidéki középiskola igazgatójának hűgát, akit lányfejjel „összeszedett” jövőendő gyermeke miatt tiltó rabságra a nővéri szigor. A fehér iskolafalak kamaszlány-fegyence, persze, nincs egyedül, hiszen rabbá, sokszorosan erősebb bilincsekkel megkötött rabbá válik mellette az idősebb testvér is, aki direktori jóhíre érdekében őrzi — szolgálati lakásának zárt ajtaja mögött — a megejtett, az asszonyi állapottával rá lemoshatatlan szégyent hozót.

A szokások, előítéletek összekattintotta zár mögött vergődik Benedek Katalin pénteken este sugárzott, A ketrec című tv-játékának két nőtestvére, s ez a zár szorítása aztán halálösszá is válik: a vastag kárpitok mögé parancsolt, a csak éjszaka megnyíló ajtókat mögé rendelt lány a mélybe veti magát.

A kétszemélyes kamardráma — mert mi másnak is nevezhetnénk ezt a folyott szenvedélyű asszonyi párbeszédet? — ezzel a tragikus végkifejlettel válik igazán megrázó figyelemzértővé, ez az értelmetlen kettős gyilkosság rázza meg, s gondolkodtatja el igazán a nézőt.

A mesteri kézzel tömörített, a logika játékszabályai szerint ügyesen bonyolított, cselekmény nélküli „cselekmény” végig megőrzi — sőt, percről percre fokozza is — a feszültséget, s tulajdonképpen egy csillagos dramaturgiai ötöst érdemelne péntek esti produkciójáért a televízió, ha a jó helyen elmondott, mondandójuk szerint is jól megfogalmazott mondatokban valami nem zavarna. S ez a valami: a modorosság! Az a szerzői törekvés, hogy a modernnek vélt novellák szóismétlő, mondatrés-repetáló gyakorlatához híven a gondolatoknak egy mélyebb értelmet — persze: álmélységet — adjon, az igazságoknak egy erősebb visszhangját — persze: torzító visszhangját — keltse.

Es ami méginkább sajnálni való: az idősebb nővért alakító Psota Irén éppen ezekre az utóbb kifogásolt szövegrészekre „érzett rá” igazán, a maga — sajnos szintén modoros — stílusában éppen ezeket az álmélységeket mélyítette, ezeket a torzító visszhangokat erősítette. Így aztán a halálba ugró kishűg szerepében látott Pálos Zsuzsa alakítását éreztük hitelesebbnek, s a két nő tragédiája közül feltétlenül az övére mondhattuk rá: igen, az az igazi!

# Bosszantja a vásárlókat

Az üzletek belső rendje, a környezet legalább annyira fontos „kelléke” a vásárlásnak, mint az udvarias, gyors kiszolgálás, az áru kifogástalan minősége, s nem utolsósorban a pontos számolás is. A kereskedelmet csak dicsegni lehet, hogy minden alkalmat és lehetőséget megragad vásárlói érdekében, hiszen a tegnapi és mai vásárlók holnap is azok maradnak.

Vannak azonban olyan visszaterő esetek, amelyeket joggal nem tudnak megismerni a vásárlók. Ilyen panaszok hangzottak el legutóbb például a II. kerületi tanács ülésén. Szóva tették, hogy a kulturált kiszolgálá-

láshoz az is hozzátartozik, hogy kerületük egyes üzleteiben nem akkor takarítanak, mint az üzletben, amikor a legtöbb vásárló tartózkodik ott. Az sem nyeri meg a vásárlók tetszését, ha az üzletek dolgozóinak koponye — enyhén szólva — piszkos. Úgy tudjuk, hogy annak mosatását fedezi a vállalat, éppen ezért érthetően, hogy egyes kereskedők a külvárosi üzletekben megengedik maguknak ezt a „hanyag eleganciát”.

Visszatérjünk kelt az is, amikor a hentesárut, kenyeret és más élelmiszert ugyanaz a kereskedő szolgálja ki, aki egyben pénztáros is. A pénzürmék és

bankjegyek ugyanis sok

kézen mennek keresztül. Nemrég olyan példával találkoztunk az egyik belvárosi üzletben, hogy az sem válik a kereskedelem nagyobb dicsőségére. Az üzlet előtt rekeszekben kínálta magát a sokféle gyümölcs. Az egyik almafajta megnyerte egy vásárló tetszését, abból akart vásárolni az üzletben. Bent abból nem volt, mire a vásárló kérte, hogy a rekeszben levő almából mérjenek részére két kilót. „Asszonyom — mondta a kereskedő —, fogja a rekeszt és hozza be.”

Igy nem szabad kereskedni!

# Mikrobiológusok megbeszélése

Szeptember 2 és 5 között Mosonmagyaróváron nemzetközi tudományos tanácskozást rendez a Magyar Agrártudományi Egyesület és a Magyar Mikrobiológiai Társaság. A tanácskozás résztvevői a

gümmökör és hasonló betegségek baktériumainak tulajdonságait, s a betegségek járványtanát tárgyalják majd meg a humán orvosok és az állatorvosok szemszögéből. (MTI)